

A néhai dr. Kaufmann Dávid tanár emlékére alapított alapítványból kiírt pályakérdésre : »Az aszketizmus állása a zsidó vallásirodalomban Maimuni-ig« egy dolgozat érkezett be, melyről az ítélet a következő :

A »לא עליך המלאכה לגמור ואין אתה בן חורין להבטל ממנה«-jellegével ellátott pályamunka szerzője túlságosan nagy feneket kerítvén dolgozatának, az anyag éppen azon részét tárgyalta a legszűkebben, melyet a kérdésnek a philosophia kapcsolatában történt kitzüésével előkelő sorban hittünk tekintelbe veendőnek : az aszkezis állását a philosophiai irodalomban. Nem volt szükséges, hogy a szerző oly bőven terjeszkedjék azokra az általános kérdésekre, melyek munkájának első 21 lapját töltik ki és melyekre nem is várunk tőle oly alapos készültséget, a minőt e fejezetek megírása feltételez. E fejezetekhez aztán (22—23. lap) egy kitérést kapcsol, mely »A zsidóság életfelfogása« címen a zsidóság antiaszketikus irányának apologiáját adja ; melylyel azonban e helyen nem végez ; túlsággal gyakran ismét és ismét rákezd az apologetikus hangra, valahányszor valamely ellentétes vélemény megemlítése alkalmat ad rá. Ez apologia nem volt belefoglalva a tisztán historiai szempontból kitzüött kérdésbe.

A 34. lapon (»Az aszketizmus a Szentirában«) kezdi meg a kitzüött pályakérdés tulajdonképeni tanulmányozását. A bibliai irodalom helyzetét szemben az aszketizmussal nem látom e fejezetben eredményesen tárgyalva. Nem birtam szerző előadásából a bibliai irodalomtörténet dolgában oly egységes és mód szeres álláspontot felismerni, melyből a viszonyok és tények történeti lefolyását méltathatta volna. Közben némely vad állítást is kockáztat. A názir ságot a kanaáni szellem ellen támadt reakciónak tartja. A szerző nagy dicséretet érdemlő, szorgalommal és iparkodással állítja egybe és vezeti vissza általános szempontokra az aszketizmust pártoló és ellenző nagyszámú és sokoldalú nyilatkozatokat ; kimutatja kapcsolatukat a zsidóságban a talmudi és midrás irodalom keletkezése táján uralkodó szellemi áramlatokkal és közviszonyokkal. A vallásos életet vezető körök lelkületéről tanuskodó adatokat az apokryphok irodalmával is megvilágítja, melyet e célra

nagy szorgalommal forgatott. Megkülömbözteti az egész vonalon a pusztán egyéni hajlamot és hangulatot az általános érvényre igényt tartó tan-tól, melynek történeti kialakulását a politikai és társadalmi helyzet és ezzel kapcsolatban, a vallás-gyakorlat céljainak változásával hozza kapcsolatba. Ily alapon jellemzi az ismert vallásos körök és pártok viszonyát az aszketizmus kérdéséhez. De ennek során nem nyújt tiszta képet — bár nagy tért szentelt neki — a farizéismus állásáról. Majd az aszketizmus előkészítésében előkelő helyet tulajdonít neki, majd pedig az aszketizmus-ellenes irányt alapítja reá. Az utóbbi oldalról nagy idézetkincset hord össze; de éppen a legjellemzőbb adatról feledkezik meg, arról az írásmagyarázó mondásról, mely a názirt egyenesen bűnösnek bélyegzi, a miért fogadalmával a bor élvezetétől eltiltotta önmagát. Pedzi ugyan, de nem fejt ki szabatosan azt a különbséget, mely a zsidó theologiai szemléletre nézve a törvényszabta tartózkodások meg az aszketizmus közt fennáll. Pedig ez volna a bökkenő. — Kellő tájékozottsággal nyújtja a hellenista zsidóság irodalmából is az aszketizmus kérdését illető tanulságot (92—120. l.); magától értetik, hogy itt előkelő helye jut Philónak. A pályázó szorgalmasan böngészett a Philóról szóló legujabb irodalomból és kielégítő módon helyez előtérbe néhány döntő nyilatkozatot, mely az alexandriai vallásos gondolkodó tanítását az aszketikus életmódról jellemzi. A »De vita contemplativa« című iratot valódi philói iratnak tartja és ennélfogva a therapeuták szövetségének jellemzése a korabeli aszketizmus érvényesülésére nézve fontos históriai adatokat szolgáltat neki.

Nagyon helyes az a fejezete (149—160. l.), melyben az uralkodó askézis szempontjából a rabbinizmussal szembeállítja a karaita zsidóságot és megadja az utóbbiban túlnyomó asketa hajlandóság okát. Közben még »az iszlám aszketizmusá«-nak is szentel egy külön fejezetet (142—148. l.), melynek e kapcsolatban annál kevésbé bírom helyét látni, minthogy — a mit e pályamunka keretében nem is kívánhatunk — a szerzőnek e kérdésről nincsenek elegendő előtanulmányai. Azt hiszem, hogy e fejezet mintegy bevezetőül akar szolgálni a

végző részhez, melyben (161—207. l.) végre rátérhet »az aszketizmusra a középkori zsidó vallásbölcészeknél«. E fejezetben azt a hibát követi el, hogy az egyes philosophusokkal, kik különféle, sőt ellentétes iskolákhoz tartoznak, chronologiai rendben bánik el Sza'adja-tól végig, mintha fejlődéstörténeti kapcsolatban állnának egymáshoz. Helyesen iskolák szerint kellett volna őket csoportosítani. Így jobban megtalálta volna a vezető fonalat, mely nélkül egységesen összefüggő előadás nem képzelhető. A szerzőnek a részletekre vonatkozó némely tévedésére magán a munka kéziratán hivatam fel a figyelmét. Összehasonlítva az előbbi fejezetekben érvényesülő bőséggel, a munka e fontos része nem eléggé kimerítő. Különbösen is t o r s ó maradt. Mainonidesbe alig fog bele, máris leteszi a tollat és a hiány pótlását a jövőre halasztja. Nem tekinthetem ennél fogva a dolgozatot a kitűzött kérdés kerekded megoldásának.

Kifogásaimmal nem hunyok szemet a munka értékes oldalai előtt. Ha nem is felel meg teljességgel a kérdéssel kitűzött célnak, a szerző szorgalmáról és buzgó iparkodásáról tesz tanuságot. Ez a szorgalom minden esetre elismerésre érdemes és ezért a jelen munka szerzőjének a munkából kivilágító lelkiismeretes szorgalma elismeréséül szorgalmidij szavazandó meg.

Goldz i h e r I g n á c z.

A pályamunka szerzője jelentkezvén, felbontatott a jelzés levél, melyből kitűnt, hogy a pályamunkát Drechsler Miksa, felsőtanfolyambeli hallgató írta. Szorgalmidijképen megszavaztatott neki 160 korona.

Az 1905—1906-iki iskolaévre a következő pályatételek tüzetnek ki:

1) A báró Schey Fülöp-féle alapítványból: »Kimchi Dávid szótára, különösen viszonya Abulvalid Mervan Ibn Ganáh szótárához.«

A pályadíj: 185 K. 32 f.

2) A Steinfeld Antal-féle alapítványból: »Figo (Pichio) Azarja ben Efrájim élete és iratai.«

A pályadíj 135 K. 80 f.

3) A néhai dr. Kaufmann Dávid tanár emlékére alapított alapítványból: »Geiger Ábrahám vallásphilosophiai szempontjai.«